تاریخ سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

به اهتمام انجمن علوم سیاسی ایران

ساسان کریمی

پویشگران آینده امیدبخش
انجمن ایرانی مطالعات جهان
انجمن علوم سیاسی ایران Iranian Political Science Association
دانشکده مطالعات جهان

WORKSHOP ON IRANIAN FOREIGN POLICY HISTORY

Genealogy of Revolutionary Iranian Foreign Policy

Session 1: Historical Continuity, Cold War Dynamics, and Anti-Imperialist Roots

Core Analytical Theme:
Foreign policy after February 1979 was not born in a vacuum—it was forged through 25 years of anti-imperialist struggle, Cold War bipolar dynamics, and regional crisis.

1. Revolutionary Foreign Policy Was Rooted in 25 Years of Historical Continuity

The Historical Continuity Thesis

- **History as a Continuous Flow:** History does not restart from zero with a new political regime. Enmities, strengths, and vulnerabilities stem from distinct genealogical lineages.
- **Post-Revolutionary Tendencies:** Revolutionary leaders often seek to redefine all international relations from scratch, but historical memory maintains national continuity.
- **The Trauma of 1953:** The legacy of the 1953 CIA-backed coup against Dr. Mohammad Mosaddegh remained the defining anti-imperialist wound shaping the 1979 generation.

The Bipolar Cold War Environment

- **Soviet Power at Peak:** The USSR and socialist liberation ideology remained powerful global models across the Third World during the late 1970s.
- **Western Hegemony & Pahlavi Alignment:** Under Nixon's Twin Pillars policy, Mohammad Reza Shah positioned Iran as an indispensable US strategic watchdog in the Persian Gulf.
- **Pahlavi Strategic Vulnerability:** Despite massive US arms sales, the regime's total strategic attachment to Washington heightened internal opposition and anti-Western backlash.

2. Evolution of Resistance: From Political Openings to Urban Guerrilla Warfare

Phase 1: Legal Opposition (1960–1963)

- 1960: 2nd National Front formed
- 1961: Freedom Movement founded
- June 1963: Ayatollah Khomeini's uprising sparked by anti-Shah speech

Phase 2: State Crackdown (1964–1970)

- Exile of Ayatollah Khomeini to Najaf
- Collapse of peaceful political channels
- Rise of underground anti-regime networks

Phase 3: Guerrilla Struggle (1971–1976)

- Feb 1971: Siahkal clash initiates armed combat
- Fada'iyan-e Khalq (Marxist) & Mojahedin-e Khalq (MEK) launch armed campaign

مدل طیف ها و سنتز ایدئولوژیک جریان های سیاسی

حزب توده ایران :چپ ترین ۱۰
لنینیسم ارتدوکس-مارکسیسم :ایدئولوژی
وابسته به شوروی و بلوک شرق :گرایش

جبهه ملی ایران :وسط /مرکز ۲۰
(مصدقی)ملی گرایی سکولار :ایدئولوژی
استقلال طلبی و موازنه منفی :گرایش

گرایش آیت الله خمینی :راست ۳۰
اسلام گرایی انقلابی و فقاهتی :ایدئولوژی
نفی کامل سلطه شرق و غرب :گرایش

چریک های فدایی خلق :سنتز ۱و ۲
ضدامپریالیسم ملی +چپ مارکسیستی :برآیند
مبارزه مسلحانه شهری و رادیکالیزم چپ :نماد

نهضت آزادی ایران :سنتز ۲و ۳
نواندیشی دینی +ملی گرایی مصدقی :برآیند
مذهبی، قانونی و اصلاح گرا-جریان ملی :نماد

سازمان مجاهدین خلق ایران :سنتز نهایی
(اسلام نواندیش) «نهضت آزادی»و (چپ مسلح) «چریک های فدایی خلق»برآیند ایدئولوژیک
و ترکیب تحلیل طبقاتی مارکسیستی با پوشش اسلام انقلابی «چپ اسلامی»گفتمان :نتیجه

تاریخ دقیق	سازمان	واقعه	هدف / توضیح
۱۹ بهمن ۱۳۴۹	فداییان خلق	عملیات سیاهکل	حمله به پاسگاه ژاندارمری سیاهکل؛ نقطه آغاز عملیات مسلحانه علنی فداییان
۱۸ فروردین ۱۳۵۰	فداییان خلق	ترور سپهبد ضیاءالدین فرسیو	رئیس اداره دادرسی ارتش؛ در حمله ۱۸ فروردین زخمی شد و ۲۲ فروردین در بیمارستان درگذشت. بنابراین اگر معیار «روز حمله» باشد ۱۸ فروردین و اگر معیار «روز مرگ» باشد ۲۲ فروردین است.
۱۶ اردیبهشت ۱۳۵۱	مجاهدین خلق	ترور ستوان علاالدین جاویدمند	مأمور پلیس؛ در خیابان خورشید تهران
۳ خرداد ۱۳۵۱	مجاهدین خلق	ترور جلیل ایلکا	مأمور پلیس؛ میدان شاه تهران
۲۲ مرداد ۱۳۵۱	فداییان خلق	ترور سرلشکر سعید طاهری	رئیس کل زندان‌های شهربانی؛ در تهران‌پارس
۱۲ خرداد ۱۳۵۲	مجاهدین خلق	ترور سرهنگ لوئیس هاوکینز	مستشار نظامی آمریکایی؛ در تهران
۲۰ مرداد ۱۳۵۳	فداییان خلق	ترور محمدصادق فاتح یزدی	مالک جهان‌چیت و چهره سرشناس اقتصادی در کرج
۹ دی ۱۳۵۳	فداییان خلق	ترور علینقی نیک‌طبع	بازجوی ساواک؛ در خیابان متین‌دفتری تهران
۱۲ اسفند ۱۳۵۳	فداییان خلق	ترور سروان یدالله نوروزی	رئیس/سرپرست گارد انتظامی دانشگاه صنعتی آریامهر؛ مقابل منزلش در نارمک
۱۴ اسفند ۱۳۵۳	فداییان خلق	ترور عباسعلی شهریاری	مرتبط با ساواک و از چهره‌های مهم شبکه نفوذ و اطلاعاتی آن
۲۶ اسفند ۱۳۵۳	مجاهدین خلق	ترور سرتیپ رضا زندی‌پور	رئیس کمیته مشترک ضدخرابکاری؛ راننده او، اسدالله عطوفی، نیز کشته شد. برخی منابع تاریخ را ۲۷ اسفند ثبت کرده‌اند.
۱۶ اردیبهشت ۱۳۵۴	جناح مارکسیست‌شده مجاهدین	قتل مجید شریف‌واقفی	تصفیه درون‌سازمانی؛ شریف‌واقفی از مخالفان تغییر ایدئولوژیک سازمان بود.
۳۱ اردیبهشت ۱۳۵۴	مجاهدین خلق	ترور سرهنگ پل شفر و سرهنگ جک ترنر	دو مستشار نظامی آمریکایی در قیطریه تهران
۱۲ تیر ۱۳۵۴	مجاهدین خلق	ترور حسن حُسنان	کارمند/مترجم ایرانی کنسولگری آمریکا در تهران

3. Carter's Human Rights Pressure Unintentionally Enabled Khomeini's Mobilization

1. US Electoral Shift (1976)

Jimmy Carter's Platform

- **Human Rights Doctrine:** Launched in July 1976 to counter Soviet ideology and Republican militarism.
- **Targeting the Shah:** Criticized human rights violations, political prisons, and arms sales to Iran.
- **Shah's Defensive Stance:** Forced the Pahlavi state to relax police severity and allow international observers.

2. Domestic Political Opening

Legal Activism & Pressures

- **Relaxation in Prisons:** Eased torture, permitted Red Cross inspections, and enabled human rights networks.
- **Weakening of SAVAK:** Hoveyda's 13-year premiership ended in 1977 as cabinet instability shook government authority.
- **Secular/Left Miscalculation:** Security services focused on Leftists, underestimating religious opposition.

3. Early Public Diplomacy

Khomeini's Advantage

- **Paris Media Stage:** Ayatollah Khomeini's move to Neauphle-le-Château in 1978 granted Western press access.
- **Popular Mass Base:** Mobilized a non-organizational religious mass base faster than political parties.
- **Mastery of Political Timing:** Issued cassette tapes and statements directly into Iran, seizing leadership.

PRESIDENT OF THE UNITED

IRNA
Archive

4. February 1979: Dismantling the Pahlavi Foreign Policy Alignment

Step 1: Feb 11, 1979

Revolutionary Victory

Collapse of the Imperial regime; dismantling of Western security doctrine.

Step 2: Feb 18, 1979

Severing Israel Ties

Cut diplomatic ties with Israel; handed Israeli embassy building to PLO leadership.

Step 3: Apr 18, 1979

CENTO Withdrawal

Formally withdrew from Central Treaty Organization, ending Western alliance network.

Step 4: Mid-1979

Ideological Realignment

Suppression of pro-Soviet Marxist currents; institutionalization of anti-Americanism.

Key Takeaway on Early Post-Revolutionary Foreign Policy Dynamics:

- Provisional Government Caution vs. Revolutionary Momentum: While Bazargan's Provisional Government sought pragmatic, cautious relations with Washington, radical student currents demanded complete severance from Western dominance.
- Neither East nor West: Although anti-American sentiment became paramount, Ayatollah Khomeini equally rejected Soviet influence, neutralizing pro-Moscow leftist factions (Tudeh / Fada'iyan).

5. November 1979 Embassy Takeover: The Pivot to Radical Anti-Imperialism

The Seizure & Domestic Consolidation

- **Nov 4, 1979 Seizure:** Muslim Student Followers of the Imam's Line stormed the US Embassy in Tehran, seizing 52 American diplomats.
- **Outmaneuvering Leftists:** The raid was driven partly by rivalry with leftist groups to capture the anti-imperialist narrative.
- **Fall of the Provisional Govt:** Prime Minister Mehdi Bazargan resigned on Nov 6, 1979, ending moderate, liberal influence in foreign relations.
- **Second Revolution:** Khomeini endorsed the takeover as a 'second revolution,' solidifying anti-Americanism as the primary state ideology.

US Response & Complete Rupture

- **Economic Sanctions:** President Carter imposed comprehensive economic sanctions and froze Iranian assets on Nov 12, 1979.
- **Operation Tabas (Eagle Claw):** Apr 25, 1980 US military rescue operation collapsed catastrophically in the Tabas desert due to sandstorms.
- **Formal Severance:** US officially severed diplomatic relations on April 7, 1980, creating a permanent structural rupture.
- **Nojeh Coup Plot (July 1980):** Foiled military plot further heightened Iranian paranoia over foreign-backed subversion.

تاریخ	رخداد	اهمیت برای سیاست خارجی
۲۲ بهمن ۱۳۵۷	پیروزی انقلاب اسلامی	فروپاشی نظم خارجی دوره پهلوی و آغاز بازتعریف روابط ایران با آمریکا، شوروی و منطقه
۲۴ بهمن ۱۳۵۷	شناسایی دولت موقت توسط آمریکا	آغاز رابطه محتاطانه با جمهوری اسلامی
۲۹ بهمن ۱۳۵۷	قطع روابط ایران و اسرائیل و واگذاری سفارت اسرائیل به فلسطینیان	تغییر بنیادین موضع ایران در قبال اسرائیل و مسئله فلسطین
۱۲ فروردین ۱۳۵۸	برگزاری همه‌پرسی جمهوری اسلامی	تثبیت نظام سیاسی جدید و مبنای حقوقی سیاست خارجی جدید
۲۹ فروردین ۱۳۵۸	خروج ایران از سنتو (CENTO)	پایان یکی از مهم‌ترین پیوندهای امنیتی ایران با غرب
۱۳ آبان ۱۳۵۸	اشغال سفارت آمریکا در تهران	نقطه عطف در روابط ایران و آمریکا
۱۵ آبان ۱۳۵۸	استعفای دولت موقت	تقویت نیروهای انقلابی در تعیین سیاست خارجی
۲۰ آبان ۱۳۵۸	دستور کارتر برای تحریم اقتصادی ایران	آغاز مرحله جدید فشار آمریکا
۵ اردیبهشت ۱۳۵۹	عملیات طبس آمریکا برای آزادسازی گروگان‌ها	تشدید تقابل ایران و آمریکا
۲۰ دی ۱۳۵۸	قطع روابط دیپلماتیک آمریکا با ایران	تبدیل منازعه به قطع رسمی روابط
۲۳ اردیبهشت ۱۳۵۹	قطع روابط ایران و آمریکا	در واقع قطع روابط آمریکا با ایران در ۲۰ فروردین/۷ آوریل ۱۹۸۰ رخ داد؛ این مورد را باید با تاریخ دقیق ثبت کرد.
۳۱ شهریور ۱۳۵۹	حمله عراق به ایران و آغاز جنگ ایران و عراق	تبدیل محیط امنیتی ایران به محیط جنگی و محور شدن امنیت منطقه‌ای در سیاست خارجی

7. The September 1980 Iraqi Invasion: Consolidation into Patriotic Defense

The War as the Ultimate Crucible

- **Sept 22, 1980 Invasion:** Saddam Hussein launched a full-scale invasion of Iran, exploiting perceived revolutionary chaos and military purges.
- **Environment Transformation:** Instantly shifted Iran's foreign policy environment from ideological expansion to existential state survival.
- **Synthesis of Nationalism & Islam:** Transformed Islamic ideology into 'Patriotic Defense' (Defa-e Moghaddas), uniting national and religious fervor.

Enduring Foreign Policy Legacy

- **Institutional Anti-Americanism:** The combined legacy of 1953, the Embassy seizure, and Western support for Iraq entrenched hostility toward US policy.
- **Strategic Self-Reliance:** Isolation during the Iran-Iraq War codified the doctrine of strategic autonomy and indigenous defense production.
- **Regional Security Focus:** Established regional deterrence as the permanent primary axis of Iranian national security strategy.

از توجه شما متشکرم.

ساسان کریمی